

การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

นำเสนอเมื่อ : 18 พ.ย. 2552

การวิจัยในชั้นเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

สำหรับกลุ่มครูโรงเรียน จังหวัดปราจีนบุรี

โรงเรียนเทศบาล ๔ (อุดมวิทย์สมใจ) ระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 1 - 2

คำชี้แจง : ให้คุณครู และกรอกข้อมูลให้สมบูรณ์

1. สภาพปัญหาที่พบในชั้นเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ตรงจากการอยู่ร่วมกัน ส่งเสริมความเป็นอิสระ การตัดสินใจ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการควบคุมตนเอง รวมถึงการค้นพบโดยการเล่น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความสนุกสนาน และปลอดภัย

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีพื้นที่สำหรับศูนย์การเรียนรู้หรือมุมต่างๆ ทั้งนี้เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ศูนย์การเรียนรู้หรือมุมต่างๆจึงควรเกี่ยวพันกับประสบการณ์ตรง

และวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้เด็กทำงานเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

อย่างไรก็ตามจากการสังเกตชั้นเรียน พบว่ามีปัญหาบางประการที่ทำให้การจัดสภาพแวดล้อมไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการเรียนรูของเด็กปฐมวัยที่พอสรุปได้ดังนี้

❌ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

1. อาคารเรียนมีขนาดเล็กไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนสถานที่คับแคบไม่สามารถจัดมุมประสบการณ์ในห้องเรียนได้
2. อาคารเรียนภายนอกตรงกลางอาคารไม่มีหลังคาเวลาฝนตกทำให้น้ำสาดเข้ามาหาห้องไม่สามารถวางของหรือจัดเก็บอุปกรณ์ต่างๆได้
3. พื้นที่ใช้สอยภายในห้องเรียนมีน้อยไม่สามารถจัดมุมกิจกรรมหรือมุมประสบการณ์ต่างๆได้
4. ห้องเรียนมีกระจกรอบด้านเมื่อจัดกิจกรรมการสอนทำให้เกิดเสียงสะท้อนภายในห้องเรียน
5. ขาดวัสดุอุปกรณ์เช่น ชั้นวางของ เครื่องเล่นตามมุมต่างๆ

❌ ด้านเด็ก

1. นักเรียนมีวุฒิภาวะต่างกัน มีความพร้อมแต่ละด้านช้าเร็วต่างกันในการจัดกิจกรรมจำเป็นต้องจัดให้เหมาะกับเด็กแต่ละคน ทำให้การจัดกิจกรรมบางอย่างไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนมีพื้นฐานครอบครัวที่ต่างกัน บางคนมีนิสัยชอบหยิบของของผู้อื่น
3. นักเรียนสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้แต่ขาดความคิดสร้างสรรค์และการใช้เหตุผลและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

❌ ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู

1. ครูบางท่านไม่ได้จบสาขาการศึกษาปฐมวัยโดยตรง
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางครั้งยังไม่หลากหลายกิจกรรมไม่เหมาะกับเด็ก
3. ครูไม่ได้จัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
4. ขาดสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน

ด้านอื่น

1. นโยบายของโรงเรียนเน้นการจัดการเรียนการสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ซึ่งไม่ตรงกับหลักการสอนในระดับปฐมวัยที่เน้นการจัดการกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน
2. ขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. สาเหตุ

เมื่อได้วิเคราะห์สภาพปัญหาที่พบในชั้นเรียน เห็นว่าสภาพปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากหลายประการ ดังนี้

- จากสภาพแวดล้อมใน/นอกห้องเรียน อาคารเรียนมีขนาดเล็กไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนสถานที่คับแคบไม่สามารถจัดมุมประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียนได้
- จากการจัดการเรียนการสอน/ตัวครู ขาดสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย
- จากตัวเด็ก นักเรียนสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้แต่ขาดความคิดสร้างสรรค์และการใช้เหตุผลและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขาดคุณธรรม จริยธรรม
- อื่นๆ นโยบายของโรงเรียนเน้นการจัดการเรียนการสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ซึ่งไม่ตรงกับหลักการสอนในระดับปฐมวัยที่เน้นการจัดการกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน

3. แนวทางการแก้ไข

☒ ด้านสภาพแวดล้อม

1.

จัดทำโครงการเสนอผู้บริหารในการปรับปรุงอาคารเรียนโดยทำหลังคาและจัดมุมประสบการณ์พื้นฐาน 13 มุม ภายในอาคารปฐมวัย

☒ ด้านการจัดการเรียนการสอน/ตัวครู

1. จัดทำสื่อ อุปกรณ์ในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น
2. จัดกิจกรรมที่เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม
3. จัดกิจกรรมต่างๆส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
การใช้เหตุผลและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยผ่านกิจกรรมหลัก
6 กิจกรรม

☒ ด้านอื่นๆ

1.

ร่วมประชุมวางแผนงานกำหนดนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยที่เน้นการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน

4. ภาพความสำเร็จที่ครูอยากเห็นในตัวเด็ก (ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ)

☒ พัฒนาการด้านร่างกาย

นักเรียนสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ ให้มีความแข็งแรงสามารถเคลื่อนไหวคล่องแคล่วและก้าวรื้อใช้วัยต่างๆ ในการทำกิจกรรมได้ดี และพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา สามารถช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ต่างๆได้ดี

☒ พัฒนาการทางสติปัญญา

นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ รู้จักแก้ปัญหาที่มีโอกาส สามารถใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด

ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของ สิ่งต่างๆ รอบตัว

❑ พัฒนาการทางอารมณ์/สังคม

นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก
มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน
มีมารยาทและปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ
 อีกทั้งมีลักษณะนิสัยที่ดี

แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน
รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

5. เลือกแนวทางการแก้ไขและตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่ครูสนใจมากที่สุด คือ

การจัดกิจกรรมต่างๆส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
การใช้เหตุผลและการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณ โดยผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม

6. ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน (จุดมุ่งหมาย , ตัวแปร , กลุ่มศึกษา)

1. ชื่อวิจัย

รายงานผลการใช้คู่มือแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักBBL(
Brain-based Learning)

ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐม
วัย โรงเรียนเทศบาล ๔ (อุดมวิทย์สมใจ)

2. จุดมุ่งหมาย

1.

เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจั
ตุการเรียนรู้ตามหลัก BBL (Brain-based Learning)
ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐม
วัย

2.

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับปฐมวัยที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตาม

หลัก BBL (Brain-based Learning)

ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย

3. ตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาแยกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL (Brain-based Learning) ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล 4 ประการประกอบด้วย

3.2.1 ด้านการเปรียบเทียบ

3.2.2 ด้านการจัดประเภท

3.2.3 ด้านการหาส่วนที่หายไปของภาพ

3.2.4 ด้านอุปมาอุปไมย

7. ขอบเขตการวิจัย

7.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2/5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

7.2 ตัวแปรต้น

การจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL (Brain-based Learning) ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์

7.3 ตัวแปรตาม

ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล 4 ด้าน ประกอบด้วย

1 ด้านการเปรียบเทียบ

2 ด้านการจัดประเภท

3 ด้านการหาส่วนที่หายไปของภาพ

4 ด้านอุปมาอุปไมย

7.4 เวลา / สถานที่

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเทศบาล ๔ (อุดมวิทย์สมใจ)

7.5 ประเด็นที่ศึกษา / เนื้อหาที่ใช้

การจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL (Brain-based Learning) ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย เป็นเนื้อหาในการสร้างกิจกรรมจากหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และหลักสูตรการเรียนรู้แบบ Brain-based Learning สำหรับเด็กปฐมวัย พ.ศ.2549

ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมศิลปะและการสร้างสรรค์ให้เด็กจินตนาการออกมาเป็นภาพผ่านการทดลองศิลปะและการสร้างงานศิลปะจากวัฒนธรรมท้องถิ่น

8. นิยามศัพท์เฉพาะ/ คำสำคัญ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเทศบาล ๔ (อุดมวิทย์สมใจ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองปราจีนบุรี

2. **คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลัก**

BBL

ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย หมายถึง

หนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำอย่างเสรี

โดยให้ครูจัดปรับตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่นโดยการนำเศษวัสดุและวัสดุธรรมชาติที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นตลอดจนการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์

มาผสมผสานจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL (Brain-based Learning)

ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย

ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ โดยจัดกิจกรรมให้เด็กเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

การจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL (Brain-based Learning)

ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย นี้ จัดขึ้นในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ของแต่ละวัน วันละ 40 นาที ตามแผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นนำ ครูแนะนำชื่อกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

เด็กลงมือทำกิจกรรมตามความคิดและจินตนาการของตนเองอย่างอิสระ

3. ขั้นสรุป

ครูและเด็กพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมและผลงานของตนเอง

3. การคิดเชิงเหตุผล หมายถึง เป็นความคิดทางสมองที่เกิดขึ้นภายใน โดยอาศัยหลักการหรือข้อมูลที่ถูกต้องเป็นเหตุเป็นผลจากประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่มาสนับสนุนเพื่อให้เกิดความรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ใช้ในการตัดสินใจและหาคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สามารถนำมาเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ เข้าด้วยกันและใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์

ซึ่งนำไปสู่กระบวนการคิดเชิงเหตุผลในการศึกษาคั้งนี้

จำแนกการคิดเชิงเหตุผลออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.1 ด้านการเปรียบเทียบ หมายถึง

ความสามารถในการคิดพิจารณาถึงความแตกต่างของสิ่งของต่างๆ ตามรูปร่าง รูปทรง ขนาด ทิศทาง ประเภท ที่มีลักษณะแตกต่างกัน

3.2 ด้านการจัดประเภท หมายถึง

ความสามารถในการคิดพิจารณาถึงความเหมือนกันเพื่อจัดแยกของสิ่งต่างๆ ตามประเภทที่จัดอยู่ในพวกเดียวกันกับภาพที่กำหนดให้

3.3 ด้านการหาส่วนที่หายไปของภาพ หมายถึง

ความสามารถในการคิดพิจารณาถึงส่วนของภาพที่หายไปว่ามีลักษณะอย่างไรตามภาพที่กำหนดให้

3.4 ด้านอุปมาอุปไมย หมายถึง

ความสามารถในการคิดหาความสัมพันธ์ของภาพในคู่แรกเพื่อหาคำตอบกับคู่ที่สองที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับคู่แรก

การคิดเชิงเหตุผลทั้ง 4 ด้าน สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัด

ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ความพึงพอใจ หมายถึง

ความรู้สึกชื่นชอบหรือพอใจในการจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL (Brain-based Learning)

ด้านศิลปะและการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย

ผู้เรียนเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติกิจกรรมและต้องการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆอย่างต่อเนื่อง

9. วิธีดำเนินการวิจัย

9.1 ขั้นเตรียม : จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ต้องการศึกษา , เตรียมเครื่องมือรวบรวมข้อมูล

9.2 ขั้นตอนการ/รวบรวมข้อมูล : สังเกต บันทึกพฤติกรรมเด็ก ประเมินเด็ก

9.3 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล : นำผลการบันทึกมาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

10. แผนการปฏิบัติงาน

เดือนที่ 1	จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ต้องการศึกษา , เตรียมเครื่องมือรวบรวมข้อมูล สังเกต บันทึกพฤติกรรมเด็ก ประเมินเด็กก่อนทำกิจกรรม
เดือนที่ 2	จัดทำคู่มือแนวการจัดกิจกรรม แบบประเมิน และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ
เดือนที่ 3	ดำเนินกิจกรรมในช่วงการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ บันทึกข้อมูล
เดือนที่ 4	นำผลการบันทึกมาวิเคราะห์ ประเมินและสรุปผลการศึกษา

11. เอกสารงานหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

1.3 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

2. หลักสูตรการเรียนรู้แบบ Brain-based Learning สำหรับเด็กปฐมวัย พ.ศ.2549

2.1 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบ Brain-based Learning

2.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้เด็กปฐมวัย แบบ Brain-based Learning

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงเหตุผล

3.1 ความหมายของการคิด

3.2 ทฤษฎีพัฒนาการคิด

3.3 ความหมายของการคิดเชิงเหตุผล

3.4 ความสำคัญของการคิดเชิงเหตุผล

3.5 ลักษณะการคิดเชิงเหตุผล

3.6 แนวทางการส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผล

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและการสร้างสรรค์ตามหลัก BBL

4.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะและการสร้างสรรค์ตามหลัก BBL

4.2 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะและการสร้างสรรค์ตามหลัก BBL

4.3 ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะและการสร้างสรรค์ตามหลัก BBL